

شیخ رضائی، انسیه و آذری، شهلا. گزارش های نظمیه از محلات طهران: راپورت وقایع مختلفه محلات دارالخلافة.
تهران: سازمان اسناد ملی ایران – پژوهشکده اسناد، ۱۳۷۷ هـ، ۸۵۲ص.

Shaykh Riza'i, Insiya ve Azari, Shahla. *Guzarish-ha-yi Nazmiyyah az Mahallat-i Tihran:*
Rapurt-i Vaqayi '-i Mukhtalifa-yi Mahallat-yi Dar al-Khilafa. Tehran: Sazman-i Asnad-i
Milli-yi Iran, Pizhuhishkadah-yi Asnad, 1999, 852 s.

ÖZET

Tahran Mahallelerinin Polis Kayıtları: Başkentteki Muhtelif Olaylar Hakkında Raporlar

گزارش های نظمیه از محلات طهران: راپورت وقایع مختلفه محلات دارالخلافة

Bu kitap Tahran Emniyet Müdürlüğü tarafından 1923-1926 yılları arasında hazırlanmış olan raporları bir araya getirmektedir. Bunlar esas olarak “farklı yörelere ait vaka raporları”dır ve Tahran’ın ilk emniyet müdürü olan Avusturya kontu De Mount Forte’un emri üzerine yazılmışlardır. Kitap, Millî Kütüphane ve İran arşivlerinde bulunan bu belgelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu günlük raporlar hükümet merkezinin çevresindeki olaylarla başlamakta ve sırasıyla Sangelaj, Oud Lajan, Chal Meydan, ve Pazar Çevresi yörelerinde gelişmiş olan olayları kapsamaktadır. Raporlar aynı zamanda “polis merkezine giriş ve çıkış yapmış olan” insanların isimlerini de içermektedir. Raporların hepsi çok kısa olup iki sayfayı nadiren geçmektedir.

Hem kitabın editörleri hem de kitabı basan Millî Kütüphane ve arşivlerin yöneticisi kitabın en önemli özelliği olarak okuru, Anayasal Devrim'den önce tiranlığa karşı mücadelede halka rehberlik etme konusunda Şii din adamlarının rolü üzerine düşünmeye sevk etmesini göstermektedir. Ne var ki, kitabın tümünde bir din adamının bir düğünde söylediklerini içeren bu konuya ilişkin tek bir örnekten başka bir şey yer almamaktadır. Dolayısıyla, yayımcının beğenisine hitap etmeyen içeriğe sahip raporların değişiklik yapılmadan ya da bazı kısımları çıkarılmadan kitaba dâhil edilmiş olması muhtemel değildir, ancak her halükarda bu tür raporlar çok fazla sayıda olmasa gerektir.

Genellikle ele alınan konular şunları içermektedir: Hemen her gün vuku bulan *rowze khani* (ağıt yakma törenleri) ile ilgili tek satırlık raporlar; aile anlaşmazlıkları; hırsızlıklar ve bazı bireyler veya loncaların yeni çıkan yasa veya gelişmelere göre aldıkları konumlar.

Bu kitap aynı zamanda Tahran Emniyet Müdürlüğü'nün nasıl oluşturulduğuna dair kısa bir bilgi içermektedir. Tebliğ, önemli figürler, yerler ve meslekler dizinleri kitabın dikkate değer diğer özellikleri arasında olup araştırmacıların çalışmalarını destekleyip kolaylaştıracak niteliktedir. Kitabın en önemli kısmı, muhtemelen konu dizinidir. Bu dizin ana olayların ve rapor metinlerinden çıkarılmış ihtilafli konularını içermektedir.

Her şehrin polis kayıtları, tarihçiler, sosyologlar ve dilbilimciler dâhil olmak üzere geniş çaplı bir araştırmacı kitlesine hitap edecek değerli bilgiler içermektedir.

Iradj Ismailpour Ghouchani

Çeviren Metin Yeğenoğlu